

MENSENRECHTENHOF VERSCHERPT MENSENRECHTELIJKE RANDVOORWAARDEN VOOR TOEPASSING DUBLIN-SYSTEEM

Zwitserland mag asielzoekers niet zomaar naar Italië sturen

Op 4 november 2014 oordeelde de Grote Kamer van het EHRM dat de geplande uitwijzing van een Afghaans gezin door Zwitserland naar Italië in toepassing van het Dublin-systeem in strijd zou zijn met artikel 3 EVRM. Tenzij Zwitserland individuele garanties krijgt van Italië dat de opvang van het gezin daar in overeenstemming met dat artikel zou zijn.

Laurens Lavrysen

De verzoekers zijn een Afghaans koppel en hun zes minderjarige kinderen, dat een asielaanvraag had ingediend in Zwitserland. Aangezien zij via Italië Europa waren binnengekomen, oordeelde Zwitserland dat de verzoekers naar Italië moesten doorverwezen worden omdat Italië op grond van de Dublin II-verordening (onlangs vervangen door Dublin III-verordening nr. 604/2013/EU) de verantwoordelijke lidstaat was om de asielaanvraag te onderzoeken. Op basis van de associatieovereenkomst met de Europese Unie is Zwitserland door de verordening gebonden. De asielzoekers kregen evenwel een voorlopige maatregel van het Europees Hof dat zij niet naar Italië uitgewezen mochten worden alvorens hun zaak ten gronde door het Hof behandeld werd.

BIJZONDER KWETSBARE GROEP

In het mijlpaalarrest M.S.S. t. België en Griekenland (EHRM Grote Kamer, 21 januari 2011, nr. 30696/09) oordeelde het Hof al dat de doorverwijzing van België naar Griekenland in toepassing van de Dublin II-verordening in strijd was met artikel 3 EVRM, omdat de verzoeker daardoor blootgesteld werd aan onmenselijke en vernederende detentie- en levensomstandigheden in Griekenland. Er was ook sprake van een risico op indirecte *refoulement* via Griekenland naar Afghanistan, in strijd met artikel 3 EVRM, omwille van de structurele problemen binnen de Griekse asielprocedure. Lidstaten zijn daarom verplicht om de zogenaamde soevereiniteitsclausule (huidig artikel 17 Dublin III-verordening) toe te passen en zelf over te gaan tot het onderzoek van de asielaanvraag, telkens wanneer een asielzoeker door een Dublin-doorverwijzing blootgesteld dreigt te worden aan een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM.

Zich baserend op het arrest M.S.S. klagen de verzoekers dat de doorverwijzing naar Italië hen zou blootstellen aan opvangomstandigheden die niet in overeenstemming zijn met artikel 3 EVRM. Het Hof analyseert de toestand in Italië op basis van rapporten van het VN Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen en de Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa. Het Hof hecht veel belang aan de discrepantie tussen het aantal ingediende asielaanvragen in 2013 (14.000) en het aantal plaatsen in het opvangsysteem voor asielzoekers in Italië (9.630) en aan de problemen met de kwaliteit van de opvangomstandigheden. Hoewel de toestand volgens het Hof niet dermate ernstig is als die in Griekenland ten tijde van het arrest M.S.S., bestaat er een risico dat een aanzienlijk aantal asielzoekers dat naar Italië doorverwezen wordt daar geen opvang zal genieten of zal opgevangen worden in overbevolkte instellingen zonder enige privacy, of zelfs in ongezonde of gewelddadige omstandigheden.

Het Hof beschouwt asielzoekers als een bijzonder minderbedeelde en kwetsbare groep die speciale bescherming verdient. Dat geldt des te meer voor minderjarigen, gezien hun bijzondere behoeften en extreme kwetsbaarheid. Daarom moeten de opvangomstandigheden van minderjarige asielzoekers aangepast worden aan hun leeftijd, om te vermijden dat die omstandigheden hen stress, angst of trauma's zouden bezorgen. Daarom had Zwitserland moeten proberen om garanties te krijgen van de Italiaanse autoriteiten, dat de verzoekers bij aankomst in Italië opvang zouden genieten en dat in omstandigheden aangepast aan de leeftijd van de kinderen, en dat het gezin bovendien niet gescheiden zou worden. Het Hof eist in dat verband dat de doorverwijzende staat gedetailleerde en betrouwbare informatie krijgt over de specifieke instelling, de opvangomstandigheden en het bijhouden van het gezin. Aangezien Zwitserland niet over die informatie beschikt, zou de doorverwijzing naar Italië in strijd zijn met artikel 3 EVRM.

INNOVATIE

Het arrest is belangwekkend om meerdere redenen. Los van de Dublin-context is de sterke bescherming die het Hof eist voor minderjarige asielzoekers opvallend, ongeacht of zij onbegeleid zijn of zich in het gezelschap van hun gezin bevinden. In de Dublin-context is de vereiste om garanties te vragen aan de verantwoordelijke lidstaat een innovatie. Telkens er duidelijke aanwijzingen zijn van structurele tekortkomingen in de opvang van asielzoekers in een verantwoordelijke lidstaat, zullen zulke garanties vereist zijn. Zoals drie rechters in een *dissenting opinion* opwerpen, is het evenwel onduidelijk of die vereiste om garanties te vragen beperkt is tot gezinnen met kinderen of geldt voor alle asielzoekers die bedreigd worden met doorverwijzing naar Italië. Een strikte lezing van het arrest suggereert het eerste, maar er moet rekening gehouden worden met een meer veralgemeende toepassing van de vereiste in toekomstige rechtspraak.

Meer dan drie jaar na het arrest M.S.S. en ondanks een hervorming van het Dublin-systeem, zijn de vereiste mensenrechtelijke randvoorwaarden voor dit systeem nog steeds niet vervuld. Dat de finale verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij ontvangende lidstaten zoals Italië en Griekenland, zoals Mark Bossuyt elders in deze Juristenkrant aanhaalt, is niet relevant vanuit mensenrechtelijk oogpunt. Het zou van struisvogelpolitiek getuigen als EU-lidstaten bij de toepassing van het Dublin-systeem blind zouden zijn voor systematische problemen in de verantwoordelijke lidstaat. Asielzoekers mogen niet het slachtoffer worden van West- en Zuid-Europese lidstaten die elkaar de zwartepiet toespelen.

(De auteur is doctoraal onderzoeker, verbonden aan het Human Rights Centre van de Universiteit Gent)

EHRM, Grote Kamer, 4 november 2014, Tarakhel t. Zwitserland, nr. 29217/12

www.echr.coe.int

Op pagina 12 van deze krant toont Marc Bossuyt zich uiterst kritisch over dit arrest van het EHRM.